

31 de Enero de 1920

	<h1>BOLETÍN</h1>	
CUARTA	DE 1.ª	NÚMERO
ÉPOCA	SOCIEDAD ECONÓMICA DE AMIGOS DEL PAÍS	60
	DE	
	<h2>GERONA</h2>	

SUMARIO

Acta de la sesión celebrada por la Real Sociedad Económica de Amigos del País, el día 7 de Enero de 1920.—Consecuencias que reporta el vici del joe, a l'individu, a la familia i a la societat, per Josep Grahit.—Publicaciones recibidas.

Acta de la sesión celebrada por la Real Sociedad Económica Gerundense de Amigos del País, el día 7 de Enero de 1920.

En la ciudad de Gerona a siete de Enero de mil novecientos veinte, se reunió la Real Sociedad Económica Gerundense de Amigos del País en sesión mensual ordinaria bajo la presidencia del Sr. Director D. José M.ª Pérez Xifra y con asistencia de los señores al margen anotados y del infrascrito Vicesecretario.

Fué leída y aprobada el acta de la sesión anterior.

A la Dirección del Instituto Geográfico se acordó contestar lo que interesa referente a la publicación de nuestro BOLETÍN mensual, a fin de proceder a la estadística de las publicaciones.

Enteróse la Corporación del ingreso hecho por D. José Grahit de 19'75 pesetas, importe de 234 kilos de papel viejo e inútil que existía en la Biblioteca y que vendió en virtud de acuerdo de esta ECONÓMICA.

Se acordó que el Sr. Grahit se encargue de la tramitación de los asuntos de esta Sociedad y publicación del BOLETÍN, asignándole la cantidad de treinta pesetas mensuales, para que se haga auxiliar del personal que necesite.

Se acordó un visto a varias publicaciones recibidas que pasaron al Archivo.

El Tesorero dió cuenta del estado de cuentas de esta ECONÓMICA, durante el pasado año 1919, que arroja una existencia en Caja, para primero del actual, de pesetas 556'30, siendo aprobado.

Y no habiendo más asuntos de que tratar, se levantó la sesión.

CONSEQÜENCIES

que reporta el vici del joc, a l'individu, a la família i a la societat (1)

Ben sabudes són les funestes i gravíssimes conseqüències que causa el vici del joc a l'individu, a la família i a la societat, i mai es dirà ni es farà prou, per a que desaparegui, del tot, aquest vici tant pertorbador.

El joc, com tots els vicis, està ben arrelat, és una malura endèmica, per dissort massa extesa. Des del poblet més petit i recòndit, fins a la ciutat de major cens: juguen els rics, juguen els pobres, els menestrals i els de classe mitja. El joc és un divertiment honest i gens perjudicial, quan es practica per pur passatemp quan es reuneixen algunes persones i agafant les cartes en qualque vetlla d'hivern o en qualque tarde estival, és motiu de rialles la persona que s'ha quedat *mona* (joc ignoscent i inofensiu) o es guanyen quelcunes partides d'*escambrilla*.

Hi han moltes menes de jocs. Uns permesos i altres prohibits. Entre els primers, hi figuren els que no poden reportar cap conseqüència fatal a ningú, i molt al contrari, alguns se els considera com a nobles i sans, i són: el billar, les botxes, la bola i molts d'altres prou coneguts, descomptats els jocs familiars que s'acostumen en reunions particulars, que si no produeixen beneficis, en quan a l'higiene i a la salut humana, fan trobar les hores curtes, tals com la *quina*, *pica martell qui té l'anell.....*, *la gallina cega*, etc.. Entre'ls segons, o siguin els qui son anomenats prohibits, se hi compten els *daus*, *la ruleta*, *el bacarrà* i altres gens ignorats, i aquets són els que s'estilen en les timbes, en els llocs de reunions de les persones que en cos i ànima estan entregades al joc, dels que no pensen en res més, dels que quotidianament visiten aquells punts de corrupció i perdició.

* * *

L'individu qui s'inclina al joc i freqüenta els locals en que s'agrupen els jugadors de professió, si no té una gran dosi de força de voluntat i una fermesa de caràcter rectilínia, no se'n aparta més; va caient en la temptació, fins que la força del vici pot més que la seva voluntat, i acaba essent esclau d'ell. Es comença per deu cèntims i es fineix amb tot el que's té i el que no es té. S'inicia amb una estona els dissabtes i diumenges i es termena acudint a la timba diariament. Primer es perden els diners propis, i després els dels altres, si els deixen.

¿Qui són els jugadors? Rarament són homes de negoci. S'aixequen tart, estan desavegats, freqüenten els cafès, fumen bones *breves*, gusten de altres excessos, retiren a les hores petites, sostenen tertulies, estan absents de casa llur, ignorant els familiars aon són, es cuiden poc o gens d'ensenyar el bon camí envers el treball i les bones costums als seus fills, si en tenen. En resum, són ànimes nul·les.

Si un jugador perd, perd tot el que porta: se'n va malhumorat. Si guanya avui, ho perd demà o l'endemà passat. Si la sort li és fa-

(1) Treball premiat en els Jocs Florals de Calella el 22 de Setembre de 1917.

vorable i obté forts beneficis, com a diners mal adquirits que són, es malgasten promptament. Passa com amb els de la rifa. Un dia es treu un premi, i amb l'afició de que'n toqui un de major, després es juguen totes les ganancies d'un plegat i l'home ho arrisca, quedant-se amb les butxaques exhaustes.

Com tots els vicis, el joc va creixent lentament.

Si una persona viu i pod viure de renda i contrau aquest vici, no's tarda molts anys en saber-se que ha tingut de recorre a la cartera dels usurers o prestamistes o s'ha després d'una finca i més tard, d'una altra, fins que, per últim, desapareix la casa pairal o la família passa a viure a llunyanes poblacions. Aixís són uns.

N'hi han que freqüenten els cafès de tercera classe en els que sempre s'hi aplegan gent desvagada, dels que colpegen fortament les taules folrades de roba verda, sonant amb veu ronca, cavernosa, el soroll i els crits, bona part del dia i especialment en la nit. Allí s'hi reuneixen els jugadors de ínfima categoria, els del cigaló i caliquenyo. No s'enderroquen la fortuna, perque no'n tenen; però arrisquen el jornal o la setmanada. Allí hi acudeixen també, molts plansons del demà, els joves que fugen de la casa paterna amb consentiment o sense de les persones majors, que tenen l'ineludible obligació de vetllar per ells, completant llur personalitat, encaminant-los i guiant-los, i que, per negligencia o abandó, no's fan càrreg de les greus responsabilitats en que incorren. Allí hi aprenen la vida del vici, que molts cops es complica i és causa de morts o velleses prematures i s'hi malgasten lo que'ls donen els seus pares o lo que guanyen en l'ofici. Aixís són altres.

N'hi han que viuen del joc. Són els *groupiers*, els porters, les *papellones*, i els que consenten el vici i també hi arrisquen les ganancies, a voltes. Els primers tiren o paguen amb una llestesa ben retribuïda. Els segons vigilen per dintre la cambra del crim i per defóra les entrades, atents a qui entra i surt, per a en un moment donat, fer sonar el timbre d'alarma, si és precís. Els tercers són els que, a falta de jugadors veritables, aposten amb els diners de la casa per a incitar als demés, retribuint-els-hi bé el seu aleteig. I són, finalment, els últims, tots els que amb la seva presencia o amb els seus actes, podrien privar de jugar i no ho fan pel compte que'ls té, ja valent-se de la seva *autoritat*, ja de la *publicitat*.

Es inútil que la Llei castigui el delicte. Aquest queda impune, i mentres tant, cada dia hi han víctimes. Per altra part, és impossible o quasi impossible segar o arrencar el vici de les entranyes de la Humanitat, a menys d'existir unes lleis severíssimes que's cumplissin enèrgica i escrupulosament, i això es fa difícil car hi han moltes rodes en l'engranatge que s'untèn i s'espatllen. Poden clausurar-se les timbes, els cafès, a que avans aludíem, les tabernes, tots els llocs de perdició en que hi viu el joc, però, aquest és com el gram, es desenrotlla, s'intensifica, xucla i mata. Allà on es trobin dúes persones aviciades, jugaràn amb daus, o sense daus, amb cartes, o sense cartes; encara que sigui a la morra.

L'individu que de jove o de gran s'entrega al joc, no estima el seu bon nom, ni té estímulo al treball, ni gosa del benestar de la vida de família, ni sent amor als seus interessos, fuig de les relacions socials, no es mou del cassino, del cafè o de la taberna, segons sigui la seva condició.

El jugador de professió perd la consideració i estima entre els

llurs conciutadans i el seu nom, jugant, jugant, la seva fama, la seva reputació, el seu bon nom qui pod evocar una casa noble, senyorial, edificada amb carreus labrats, amb escuts i inscripcions mitg borrades pel transcurs dels segles, amb finestres gòtiques..... I aquelles cases pairals, aquelles families de noms, que eren quelcom representatiu de les ciutats, i quantes n'hi han que són convertides en quarters, en escoles, en edificis públics; per efecte del vici del joc, que, arrelat en la soca de la família, l'han anat minant lenta o ràpidament!

Altres jugadors descendents de la noblesa ciutadana han trontollat els seus interessos, i, més afortunats, conserven, amb més o menys ranciessa, el cognom de llurs majors i tenen ascensions i descendiments; més, tampoc gosen de l'estimació i reputació del seus veïns.

Uns i altres estan incapacitats per a complir amb els deures de tota persona qui posseix els drets civils i polítics i per a desempenyar càrregos públics, als que hi ve obligat tota persona que estigui en condicions favorables.

Els jugadors professionals, de baixa categoria, quins acudeixen en llocs a on els altres no s'hi acosten, que no s'aparten de cafès inferiors o tabernes i altres punts més recòndits; que no tenen gaire o gens elements de cultura; que moltes voltes sofreixen els efectes de l'analfabetisme, de l'alcoholisme i la blasfèmia; tampoc són capassos d'usar dels drets constitucionals i sempre es revolquen en el fang i el llot del vici, amb totes les llurs derivacions i conseqüències.

Lo que més dignifica a l'home, el treball, és quelcom avorrit pels jugadors, i, de aital avorrició, en devé la crisi perpètua del viciat, car unes voltes perd lo que guanya, altres, ni una cosa ni altra, o bé les ganancies són justes per a satisfer les despeses del dia, i sovint, cauen en les trampes, en els préstecs i en els deutes, piquetes enderrocadores de les fortunes i dels interessos.

El treball és l'acumulador indispensable per a viurer honradament i per agombolar capitals o capitalets que assegurin el benestar moral i material del treballador, del professional, del negociant, de tot home que compleix la Llei Divina, tan sabiament imposada al ser racional. I com que el treball priva de dedicar-se al vici, aquest venç al qui hi té relacions; amb ell hi renyeix d'un mode absolut el primer. D'aquí en prové el poc estímulo que senten els jugadors envers l'augusta missió que tots debem complir guanyant amb lo suor del front, els uns d'un mode i altres d'un altre, el pa per a la família. ¡Ai d'aquell que's refia de la fortuna adquirida amb la rifa o en el joc! Tants plànols com dibuixi, pintats quedaràn. Tants castells com aixequi en laire, cauràn per terra, com s'esborren, es difumen i s'estrellen totes les mil il·lusions que cada any acaronen les persones que somnien en riqueses, en luxes, en autos, favorescuts per la sort dels 6.000.000. El desergany més crudel els sopta cada any, quan s'enteren que no'ls toca ni el *reintegro*. El públic, en general, no escarmenta amb aitals decepcions anyals i a mida que s'apropa la diada, pocs, rars són els que no adquireixen un dècim o una participació d'ínfim valor. I cada any ajornen les esperances, les il·lusions, els plànols, els castells en laire..... per l'any vinent. I aixis com el públic, en general, no es cansa de gastar-se uns diners, que sols serveixen per a millorar la condició de persones ignorades, dels que es rifen dels altres, els jugadors, amb tot i perdre la majoria de les vegades que s'agrupen a l'entorn de la taula verda, hi tornen cada dia i cada dia, amb la nova esperança de guanyar.

El benestar de la vida de família és quelcom ignorat pels jugadors. A n'aquets els veureu fugir de la pau i felicitat familiars. El vici els hi absorbeix absolutament les hores i les poques en que permaneixen en la casa amb la muller i els fills, no saben ni poden fruir de la vida de comunitat familiar. Poques vegades mengen amb els demés de la casa i seguidament desapareixen, per a veure'ls no més que en dits moments, que fins a altes hores de la nit no es retiren a dormir, encara que no pugui jugar, car fóra del *casino*, del cafè o la taberna, altres camps existeixen, als quals visiten i que són els complementaris del vici que'ls domina. Si durant el dia tenen quelcuna ocupació, compleixen del mode més just possible. Si són empleats, van tard a l'oficina, sostenen, per res, llargues converses i llegeixen de dalt a baix el diari; si són obrers, sovint canvien d'amo o estan desvagats i a voltes muden d'ofici.

¿Com ha de sentir amor als interessos qui els guanya sense suors? Tampoc es tindria el gran amor que's professa als fills si la concepció durés pocs dies i el desenrotllament humà fos d'escassos mesos, si en comptes d'haver de atendre'ls i cuidar-los durant anys i anys entre penes i alegries, prestament els veiessim amb capacitat, homes fets.

Qui se'n va del joc amb les butxaques plenes, l'afany d'omplir-les més, les hi fa buidar a l'endemà, i els malgasta, no pensant en apilonar-los pel avenir, ni en proporcionar la poixança econòmica de llurs descendents; diners mal adquirits no fan profit. Com n'han de fer els que proporcionen les apostes, les jugades realitzades amb fortuna, amb cabals d'altres semblants, quins, aclaparats per la desgracia, hauràn retornat a casa llur malhumorats!

Ai de la família que té llur cap de casa entregat al vici del joc! Ja pot resignar-se a viure completament abandonada d'aquell, a fer-se càrreg que ha d'anar sola pels llocs, i si el capital no és de la dona, i aquesta, en cas de ser-ho, no té una fermesa masculina, pensi que tard o aviat ha de contemplar una imminenta ruina. L'home jugador, no sols atenta contra el capital que sosté o ha de sostenir a la família, si no exercita les funcions d'un bon pare, i no compleix ni es recorda de les magnífiques paraules exortatòries de la Epístola de Sant Pau que el Sacerdot llegí precedint a la benedicció i enllàs conubial, les quals resumeixen tots els drets, deures i obligacions dels esposos entre sí mateixos, envers la família i amb el Criador, constituint el còdig millor per a obtenir, en aquest món, la pau i benestar, tant moral com material, i com altre dia el premi diví. La família que té la dissort de comptar entre'ls seus a un jugador, si es el cap de casa, aquest rarament els acompanyarà mai, o quasi mai, a passeig, ni en reunions, ni a complir amb els actes a que hi està obligat tot bon cristià, ni els proporcionarà els moments d'alegría, expandiment i felicitat d'un pare que sab i vol servir les costums tradicionals que tant ajuden a formar l'esperit de l'home, de la família, de la societat i dels poble. Tot home, de conducta recta i sana, mira amb repulsió, despreciativament i amb certa desconsideració a l'home que viu entregat al vici, tenint abandonada a la família, la qual és digna de commiseració i llàstima. El bon nom pel que tothom tant vetlla i procura servir amb orgull, es ressent fortament de la sotragada mortal que representa el vici repugnant del joc. Si en comptes d'esser el cap de família és un fill el que cau en la temptació, i desobeeix els bons consells paternals i les sanes doctrines ensenyades en

la escola, ja pod renunciar-se, per part dels seus majors, a obtenir el canvi saludable i noble, car serà una taca que enfosquirà la dignitat familiar, serà un ser que començarà, o comença moltes vegades, per sentir avorrició a l'estudi i al treball. Si el volessin privar de jugar per mitjants violents, ademés de motivar forts escàndols, tampoc es logra l'afecte somniat, ans al contrari, amb repressalies, són moltes les vegades que d'un a un l'altre desapareix, ignorant-se aon ha anat a parar. Si es procura casar-lo, amb fins nobles, de que canviï els camins empresos per altres de més honrats i profitosos, no són pocs els casos existents que acaben fugint de la muller i dels fills, si no la maltracten o la malparlen, eregint-se en perfectes deixebles de la bigamia, del divorci, de l'alcoholisme, de la blasfemia i de l'atentat contra'l bon nom i la pau de la família; fins moltes vegades se'ls ha d'acudir judicialment, per exigir-se'ls-hi el compliment dels preceptes legals i morals que'ls obliga a prestar els aliments necessaris i indispensables per a la vida.

Són freqüents els casos de caps de casa, que, entregats al joc i portant enganyats a la família, han abandonat, un dia, la patria, per anar a refugiar-se en aspres terres llunyanes, sufrint com a càstig a la seva conducta les penes que reporten l'emigració en condicions desfavorables i el dur treball a que sovint estan sotmesos.

Usuals són els casos de persones que disfrutant de jornals, que amb prou feines arriben a esser suficients per a atendre a les necessitats de la casa, van a jugar-se la setmanada amb greu perill de perdre-ho tot, i els veureu hores i més hores retrunyent llurs colps de puny damunt les taules verdes del cafè o de la timba, sostenint acalorades discussions, bevent i fumant, sense recordar-se ni fer cas de les súpliques enternidores de la esposa i els fillets, que, a voltes, l'esperen assentats a terra, a fòra el cafè, i quan surt, sovint amb mal humor, es senten i presenciën escenes dramàtiques o tràgiques.

Bastant corrents són els casos d'homicidis, comesos en el calor de la discusió, per una jogada de pocs cèntims, portant arrebatadament a cap un crim, fill de la passió, pel vici, pel interessos mal adquirits, quin crim paguen, d'un mode indirecte, les víctimes innocentes de les famílies, que veuen l'home apunyalat o atravesat per una bala, o les que presenciën com va camí del presiri l'autor de l'atentat personal.

Algunes són les famílies, que després d'haver ovirat com s'avenen perdent, un dia darrera l'altre, els interessos, les finques o el negoci, a causa del vici del joc, sostingut pel quefe de la família, aquesta s'ha trobat despullada fins de l'última joia de l'esposa, entregada entre llàgrimes i sospirs, o robada despietadament per anar a pasar a les mans dels usurers, que, a canvi d'unes monedes, serveixen aquestes a finiquitar deutes apremiants o jugades.

També casos es presenciën de famílies que's veuen desahuciades per falta de pagament, i han d'abandonar les parets aimades per la convivència durant anys i anys entre elles, si no troben una persona caritativa que ls ajudi i els tregui de tant precaria i trista situació.

Quantes i quantes famílies passen per l'amargor de les fatals i tristíssimes conseqüències del joc!

I de qué's ressent la societat amb el vici del joc? Els que s'entreuen al mateix, són persones que podrien dedicar la seva activitat, reportant fruits agradosos i beneficiosos per a la generalitat d'habitants, que amb el seu treball, amb la seva constància i el seu amor

a la família, a la ciutat i a la patria, contribuirien al seu engrandiment, a la seva prosperitat i felicitat, dedicant-se a allò que més sentís, a allò que millors condicions tingués per a lograr llurs aspiracions que més haguessin de contribuir al bé general de la societat i particular de la família.

La societat, en cada jugador, perd un ciutadà útil i lliure, en cada jugador veu desmoralitzar les sanes costums; presència l'aniquilament de les forces humanes, deixa d'utilitzar-se d'uns enteniments que podrien esser-li benefactors. La societat perd, en cada jugador, una anella de la cadena que constitueix la dignitat i noblesa ciutadana. La societat perd, en fi, en llurs costums cíviques, en són bon nom, el seu bon seny, i veu com cauen a l'abim infinit del no res, a la família, que constitueix una tradició gloriosa de la terra, i com s'infiltra la desmoralització en distints ordres, car un vici arrossega l'altre i es freqüenten distints llocs de perdició.

Si és un home de bona posició econòmica, resulta un ser neutre que no reporta més utilitat que la funesta contaminació i propagació del vici abominable, car no és bo per a desempenyar càrreges públiques, ni dedicar-se a cap professió lliberal, ni contribueix, com deuria, a la creació o major desenrotllament d'alguna indústria. Tampoc té la condició d'home lliure, sino d'esclau, i ben esclau del joc, al qual està entregat. Si és una persona de curta posició social i econòmica, dels que no juguen més perquè no en tenen, i es concreten a petites sumes, també és un home neutre i esclau del vici. No senten afició a creixer i perfeccionar la seva intel·ligència ni la seva posició, mitjansant lectures sanes d'obres profitoses, o bé, procurant adquirir aquells coneixements que'ls podria enlairar l'esperit, com són concerts, bones representacions teatrals, assistint a les converses i disertacions públiques, etc.. Pleguen del trevall i aviat o tart van a jugar.

L'obra d'En Clavé fou alta i bellament beneficosa, aplegant els trevalladors a l'entorn de la seva batuta i restant homes del joc i de la borratxera. Més avui, per dissort, ha anat decaient l'afició al cant popular, la majoria de les societats corals sols serveixen el nom en el penó, carregat de llaços i medalles, evocadores de llur potencia ja finida, no eixint més que en certs casos a fer nombre i les que encara subsisteixen de fet, a més de passar fonda crisi, no són pocs els seus elements integrants, que fan seguir les dues coses: el bell cant i la taberna.

Amb el joc i altres vicis que dominen a una gran part de la societat, es desmoralitzen les bones costums que constitueixen la millor penyora de la dignitat i de la noblesa ciutadanes, es perden els sentiments religiosos, tant indispensables per a la pau i tranquil·litat dels esperits, per la conservació i exacte compliment de les savies disposicions divines fetes per a l'home, i que tant distingeixen al ser humà, del que no existirien tants mals calamitosos, si tothom les servés amb constància, amb fè, al peu de la lletra, sense capritxoses i acomodatives interpretacions.

Sense'l joc, de segur que no presenciariem l'enfonzament per sempre més, l'aniquilament d'aquelles innombrables famílies quins noms eren una evocació de la tradició del nostres bells i gloriosos pobles, viles i ciutats quins noms eren coneguts per tot arreu, quins noms eren ben representatius i distingien als respectius termes municipals. A no esser pel joc, no es veurien venudes, en pública subhasta, masos i finques urbanes qui són, a voltes, cases nobles, antigues i pairals de carreus amb aire senyorial i distingit, amb vivents

records de l'exquisit gust d'altres gèneres, riques en cultura.... Si no fós el joc, tampoc tindrien vida altres vicis que acompanyen a n'aquell, tothom dedicaria la seva activitat en profit de les seves aspiracions i de la especialització en el treball, en el pensar i en el obrar, esdevindria la cultura, el benestar social i la riquesa, que és això darrer la principal ambició dels que's dediquen al joc.

* * *

S'ha parlat, i és possible que un jorn arribés a ser una realitat, la reglamentació del joc. Més no serà cap solució satisfactoria. Lo que avui és ilegal, lo que avui és il·lícit, per virtut d'una disposició devindria legal i lícit. L'Estat tindria una nova font d'ingressos oberta, cobrant una contribució o un tant sobre les ganancies o les apostes. Es podria privar que acudissin a les cases de joc, les persones que no tinguessin complerts un nombre determinat d'anys. I el joc continuaria funcionant, arrelant-se cada dia més, amparat en l'articulat del reglament, causant noves víctimes, portant el desconsort en el sí de nombroses families, teixint, en fi, impunement, una xarxa immensa en la qual hi caurien presoners tots els que s'aficionessin al delictiu vici, tots els que sentissin la sed d'ambició, reportant les fatals conseqüències que hem relatat, no sols a la persona, sinó a llur familia i a la societat en general.

Millor fóra que mai vingués la reglamentació i que, en són lloc, s'ampliessin els articles del Còdig Penal, augmentant les penes, no sols per als que juguen, constituint-se en autors responsables, sinó que's fés extensiva, la responsabilitat, a tots els que directa o indirectament contribueixen a que el delicte es consumeixi, éregint se en co-autors, inductors, còmplix i encobridors.

Millor seria, també, que l'Estat excités el zel dels seus funcionaris, per a procurar averiguar l'existència del delicte, i, quan aquest fós sabut, els encarregats de l'Adminisfració de Justicia instruissin ràpidament els sumaris, i els qui tenen l'alta i augusta missió d'aplicar el dret, fossin rectes en el compliment del deure que juraren exercitar, un dia, agenoliats davant la santa imatge del Redemptor Crucificat i amb les mans damunt el Llibre dels Evangelis.

JOSEP GRAHIT.

PUBLICACIONES RECIBIDAS

Bases del Certamen jurídico-social-moral en conmeración de la inmortal pensadora D.ª Concepción Arenal, organizado por el Centro Obrero de Cultura y Beneficencia del Ferrol.

Boletín de la Alianza francesa, de los meses de Junio y Julio últimos.

Boletín de estadística del mes de Julio próximo pasado.

La Industria nacional del pasado mes de Noviembre.